

Supplemental Texts for Kidushin 32a/b

PARALLEL RABBINIC TEXTS | *other rabbinic texts where versions of, or ideas from, our sugya appear*

BT Sotah 41b	1
BT Sanhedrin 19b	2
BT Avodah Zarah 18b	3

CODES | *codification of our texts in later halakhic literature*

Mishneh Torah, Hilkhot Mamrim 6:8	4
Mishneh Torah, Hilkhot Talmud Torah 5:11	5
Shulchan Arukh, Yoreh De'ah 240:19 & 240:32	7

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

מצוה שאני. והכי פרכין נמי בפרק כ"ג בסנהדרין (דף ט"ו):
גבי מלך דתנן לא חולץ ולא חולצין לאשתו רבי יהודה
אומר אם רצה לחלוץ וליבס זכור לטוב איני והאמר רב אשי וכו'
ומשני מנהו שאני וקשיא לר"י אמאי לא משני הכי בפרק שני דכמוצות

פג א מ"י פ"ג מהלכות
מגינה בלשך ד סנה
עשירי לל:

פד ב מ"י שם הל' ג:
פה ג מ"י פ"ו מהל' מ"ח
הל' ו ט"שע י"ד
סימן רמד סעף ד:
פו ד מ"י פ"ג מהל'
מלכס הלכה ג:
פו ה ע"ן כס' ויחס סימן
נה שנהה חמוז ממנין
מ"י ג מלכות:

תורה אור השלם

1. וְיָבֵא הַמֶּלֶךְ יוֹד וְיִשֵּׁב לִפְנֵי יְיָ וַיֹּאמֶר מִי אֲנִי וְאֵיךְ אֵלֹהִים וּמִי בֵיתִי כִּי יְהִיבָתָנִי עַד הַלְמָו: שמואל ב ז יז
2. שו"ם תשי"ח ע"ל מלך אָשֵׁר יָבִיר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּו מֶלֶךְ אֲחִיךָ תִּשֵּׁם עֲלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תִּחַבֵּל לַחַת עֲלֶיךָ אִישׁ נְכָרִי אֲשֶׁר לֹא אֲחִיךָ הוּא: דברים יז טו
3. לֹא יִקְרָא עוֹד לְקַבֵּל דָּבָר וּלְבִילִי לֹא יֵאמָר שׁוּעִי: ישעיהו לב ה
4. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֵל יְיָ אֵם אֲנִי מִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְלִקְחֹת מִנְחָתִי מִיָּדֶיךָ כִּי עַל בֶּן יִצְחָק פָּקֵד כְּרִאת פְּנֵי אֱלֹהִים וְתִרְצֵנִי: בראשית לג י
5. וְחַנְּפֵי לֹב יִשְׁמְרוּ אֶף לֹא יִשְׁעוּ בִּי אֶקְרֹם: משלי לו יג
6. אֲמַר לְךָ שֶׁעֲדִיק אֲתָה יִקְבְּרוּ עִמָּי יְעֲמֹדוּ לֵאמֹר: משלי כד כד
7. מִה אֶקֶב לֹא קָבַח אֶל וּמִה אֲעֹמֵם לֹא אֶעֱמֵם: במדבר כג כח
8. וַיֹּאמֶר יְיָ לֵךְ שָׂנֵי גוֹיִם בְּבִטְנְךָ וְשָׂנֵי לְאֻמִּים מִמְעַתָּה יִפְרְדוּ וְלֵאמֹר מִלֵּאם יֵאָמְרוּ רַב יַעֲבֹד יְעֲרִי: בראשית כה כג
9. הוֹי הַקְּאֻמִּים לְרַע טוֹב וְלַטּוֹב רַע שְׂמִימֵם חֲשׂוּךְ לְאוֹר וְאוֹר לְחֹשֶׁךְ שׂוֹמֵךְ מִרְלָתוֹק וּמְתוֹק לְמָר: ישעיהו ה כ
10. וַיֹּאמֶר רַבְּמִיָּה הַנְּבִיא אֲמֵן כֵּן יִעֲשֶׂה יְיָ יְיָ אֱתָךְ דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר נִבְאָתָה לְהַשִּׁיב כְּלֵי בֵית יְיָ וְכָל הַגּוֹלָה מִקְּבֵל אֵל הַמְּקוֹם הַזֶּה: ירמיהו כו ה

(א) וְלַעֲלֵי מִ: וְשִׁעִי: ט
(ב) וְשִׁעִי: א סנהדרין יט:
מסורות ח. קדושין לב:
(ד) וְשִׁעִי: א
(ה) וְשִׁעִי: א
(ו) וְשִׁעִי: א
(ז) וְשִׁעִי: א
(ח) וְשִׁעִי: א
(ט) וְשִׁעִי: א
המאור כלל ג פ"ב מד ע"א,

הנהגות הב"ח

(א) גמ' נטעומו (הדיקון)
מ"י ג' וי"ב ג' רש"י
הדיקון: (ב) תוב' ד"ה
אזו"ו ופי' ר"י: י"ב
ל"ה כ"ה: פרק החולץ דף
מה פירושו בע"ה כ"ה
ר"ש:

גליון הש"ס

תוב' ד"ה אותו היום וכו'
אלא מן הברורים
שבאחד. ועי' צ"ב דף ג
ע"ב מ"ה: כל ד"ה כל
המורה וכו' במקום
סנה מורה. מגיל' סימן
קג:

לעזי רש"י

אינקוויזיטור. להפריע.

מוסף רש"י

אין ישיבה בעזרה. ראה
לעיל מ ע"ב אפילו
למ"ד נשיא שמחל
כו'. פלוגתא בפרק קמח'
דקדושין (כתובות יז).
שום תשים עליך מלך.
ישראל חתמה שנימו
עליהם שמות הרבה,
לומר שמהא חמתו
עליהם הלך אין כבודו
מחול, שפליק ריבה הכתוב
שימות הרבה (כתובות יז).
ולבילי. רמזו וכל חורש
ריש (שנייה לב ה). שוע.
לשון ארון שהכל שוען
ופוען אלו (שם).

מאימס דמסחיל מועד. ומיהו ציו"ט לא שאין תיקון הצימה דוחה
לא את השבת ולא יו"ט ומאחמול נמי לא עבדין לה דדחקה לה
עורה והאי טעמא מפרש בגמ' ירושלמי (פ"א ה"ד) במס' מגילה דקמ"ח
הקהל מאחרין כשחל להיות בשבת וקאמר מפני הצימה ועבדה
מאחמול דחקה לה עורה אנקוברי"ר
בלע"ז: **למלכי ציט דוד.** חז"ל לא
למלכי ציט חשמונאי: **אפי' למחן דאמר.**
בקידושין כפ"ק (דף לב): **אגרופ.**
כמה של חנופה. דלע"ג דלמו מישראל
אין ראוי למלכות דעבד היה ויולא
מילתא: **נפעומוו הדינין.** שהחמיפו
הדיינין את בעלי הדין: **ונמקלקלו**
המעשים. שהגדולים ראו עובדי עזירה
ולא מיחו בידם מפני חנופה: **ואין**
אדם שיכול לומר לחבירו מעשי גדולים
מעשיך. שמתוך שלא מיחו בעובדי
עזירה למדו הדורות את מעשיהם
ונמלא כולן עוברין: **לפניו לשון**
כלתה נפשי (סנהדרין קט"ו). שמתאוה
לשמות יין מדיר: **ופלוגא.** הא דריש
לקיש דאמר להחמיפו לעשו נתכוון
לומר לו ראיתי פינך כראות פני וגו'
פליגא אדריש לוי דאמר לא להחמיפו
נתכוין אללא לאיים עליו ולהדיעו
שהוא רגיל לראות מלאכים: **לא ישועו**
כי אסרס. כשיצאו עליהם יסורין
לא יועילם שועה: **ויאמר ירמיהו**
לחנניה הנביא. שאמר נבואת שקר
על גלות יכניה וכלי הקודש שגלו עמו
צדוק שנתים ימים איני משיבם אל
המקום הזה אמנן כן יעשה ה' חנופה
היא זו שהיה לו לומר כהדיא שקר
אתה ניבא: **והיה הוא צעזע צנימין.**
לאחר כמה ימים היה ירמיה ויאל
מירושלים ללכת ארץ צנימין לחלוק
נחלה שנפלה לו ותפסו יראיה
ויאמר לו אל הכשדים אתה נופל:
גמולה

מאתחלתא דמועד: וחזן הכנסת נוטל ס"ת
וגותנו לראש הכנסת: **שמעת מינה חולקין**
כבוד לתלמיד במקום הרב אמר אבי
אבולה משום כבודו דמלך: והמלך עומד
ומקבל וקורא וישב אגריפס המלך עומד
וקיבל וקרא עומד: עומד מכלל דיושב
והאמר מר **אין ישיבה בעזרה** אלא למלכי
בית דוד בלבד שנא' **ויבא המלך דוד וישב**
לפני ה' ויאמר וגו' כדאמר רב חסדא בעזרת
נשים **הכא נמי בעזרת נשים:** ושבחוהו
חכמים: שבחוהו מכלל דשפיר עבד האמר
רב אשי אפי' למ"ד **אנשי שמחל על כבודו**
כבודו מחול דמלך שמחל על כבודו אין
כבודו מחול שנא' **שום תשים עליך מלך**
שתהא אימתו עליך מצוה שאני: וכשהגיע
ללא תוכל לתת: תנא **משמיה דרבי נתן**
באותה שעה נתחייבו שונאי ישראל כלייה
שהחניפו לו לאגריפס אמר ר' שמעון בן
חלפתא מיום שנבר אגרופה של חנופה
נתעוותו **הדינין ונתקלקלו המעשים ואין**
אדם יכול לחברו מעשי גדולים
מעשיך דרש ר' יהודה בר מערבא ואיתימא
ר' שמעון בן פזי מותר להחניף לרשעים
בעולם הזה שנאמר **למלך יקרא עוֹד לְנַבֵּל**
גדיב ולבילי לא יאמר שוע מכלל דעוד להם
הזה שרי ר' שמעון בן לקיש אמר מהבא
בראות פני אלהים ותרצני ופלוגא דרבי לוי
דאמר רבי לוי מושל של יעקב ועשו למה
הדבר דומה לאדם שזימן את חבירו והכיר
בו שבמקש להורגו אמר לו מעם תבשיל זה שאני מועם כתבשיל שמעמתי
בבית המלך אמר ידע ליה מלכא מיסתפי ולא קמיל ליה אמר רבי אלעזר כל
אדם שיש בו חנופה מביא אף לעולם שנא' **וחנפי לב ישימו אף ולא עוד אלא**
שאין תפלתו נשמעת שנאמר לא ישועו כי אסרם: סימן א"ף עוב"ר גיהנ"ם
ביד"ו ניד"ה גול"ה: ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו חנופה אפילו עוברין
שבמעט אמן מקללין אותו שנא' **ואמר לרשע צדיק אתה קבורו עמים יועמוהו**
לאומים **ואין קוב אלא קללה שנא'** **לא קבה אל ואין לאום אלא עוברין שנא'**
ולאום מלאום יאמין ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו חנופה נופל בגיהנם
שנא' **הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע וגו' מה כתיב אחריו לכן כאכל**
קש לשון אש וחשש להבה ירפה וגו' ואמר רבי אלעזר כל המחניף **לחבירו**
סוף נופל בידו ואם אינו נופל בידו נופל בניו ואם אינו נופל בניו נופל
ביד בן בנו שנא' **ויאמר ירמיה לחנניה אמנן כן יעשה ה' יקם ה' את דבריך וכתו'**
ידי

כחללים צבלי באתו יום שהחניפו לו
ודבר תמוה לומר לא היה ראו **וחנפי לב ישימו אף**
כואת עונש גדול **וחנפי לב ישימו אף**
וגבי אוספיכמיה דרב אלא בר האבה אם היתה אמו מישראל מלך אפוסכי דבבל
דלינהג שררות במתא דררשין שום תשים עליך מלך מקרב אחיך למקרב אחיך ש"מ דבעינן זהו מקרב אחיך קמ"ת כגון
אמו מישראל אכל מלך חזר ושנה עליו מקרב אחיך תשים עליך מלך דקפיד קרש גבי מלך עד שיהא ממש מקרב ממונע מאביו ואמו
מישראל חו היתה החנופה שמלך צורע שלא כדן מורה והודו לו והחייקו בך נהי שלא יוכלו למחות היה להן לשמוק ולא להחייקו וזהו עונש
החנופה דבצר עזירה שמחניף לחבירו ממתת יראתו מפניו ואינו חושש על יראת הקב"ה ועושה עין שלמעלה כאילו אינה רואה צירושלמי
דעשרה יחסין בגמרא אין בודקין מן המוצא כתיב שום תשים עליך מלך אין לי אלא מלך מנין לרבות שאורי הרבים וגבאי דקדק וסופרי
דיינין ומכין ברצועות מ"ל מקרב אחיך תשים עליך מלך כל שחשימוהו עליך לא יא' **אלא מן הצורין שבאחיך:**
כל המחניף לחבירו. יש לפרש שלא במקום סכנה אלא **במקום סכנה מותר** כי היהא דפרק ארבעה נדרים (דף כ"ג) **עולא חזל**
לארעה דישראל לוו כהדיה תרי בני חוזאי קם חד שחטיה לחבריה אמר ליה לעולא יאות עבדי אמר ליה אין ופרע לו בית
השחטיה כי אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה דלמא ח"ו אחוקית ידי עוברי עזירה ח"ל רבי יוחנן נפשא הללתי:

ז עד היכן הוזהר כבוד אב ואם וכו'. אם (דף ל"ב) הלא דליכתיב לן מחילת אה אהו משל מי המריק פ"ט שאלו הם רבי אליעזר עד היכן כבוד אב ואם אמר לנס כדי שימול חרנקי וירקע לים בניו ויטו כחלימו ואי אמרה משל חלוי מלי וקאק לן מינה כולמר וכו' אמרה כבוד האב על הין בחסרון כים אינו אלה משל אב אס כן סלי חרנקי דקאמר רבי אליעזר משל אב הוא ומאי נפקא מינה להכילוי ואוקמה בראוי לירדו ומתערב שבינו שיק ליעיל שטיי מחילת אלל משל אב אס כן הלי חרנקי היינו כשכחל של אב דוקא וכמו שמתבאר ואס כן היאך כסב ופסילו כלי כים של זכונים של. וי"ף למר דסבידא ליה דבי אפרוק דוקא משל אב כיו מיילי לכבוד אבלי כרי שלל לנערו יו למד כל ממון שנשטוס וי"ל דהא דלמריק דתפל אב דוקא כינוי מדויק דליו חיוב לחסר יסו כשנינו אבלי מ"מ אס יחסר כיסו כשנינו כנלל משל כבוד הוא ולשאר דמד כיון כבוד אב ואם הכי דייק. ואס חלמל א"כ מלי שחיב מינה למאן דלמר משל אב יש למר דלין כיו נמי דתפל דמחויב לא חסיק חלממיה לפלגי ככרי ומתן דתרין כוס פניי לכוני הכי אלל דלחבר ליה לפוס שיקמיה דלא לכוני מפלגי בנייכו: ועד היכן מודלן וכו'. שס (דף ל"א) כנו מיייה מרב עולא מד היכן כבוד אב ואם אמר להם כוזה ורלו מה עשה עט"ס אחד כנאקטין וכו' כי אחר כר דמי אמר טעם החם היה לכות שיקיין של זכר וביה יושב בין גדולי פירו ובלאם אמו וקרעו ממנו ושפחה לו על ראשו וירקע לו כסמי ולא כחלימה:

ח אע"פ שבכך וכו'. דלרי רבינו רחויים חלוי ונלמד מדין שכח כסמוך שהתבאר בו גדול מדין הוזהר. ומ"ש שהאב שמחל וכו' מיתבאר דב חסדל ס"ק דקידושין (דף ל"ב):

כ והמכה כנו גדול וכו'. פרק ואלו מגלחין (דף י"ג):

י מי שנשדפה דעתו של חביו וכו'. שוכדל דרב אפי דכוח ליה אימל זקנה וכו' שפנס וזול לט"י. ולא ידעתי למה כתב הרמב"ם אין א כורסא נכונה כיון דרב אפי עבד שוכדל בשפסין ואין כייחה וסלן לו אלל דחלי טס אס אחרים לפרכסו וז חקקה פיש לם על כן נעוועין ולא מיכסלס מיייה מפל"כ בחלמיה ואלל פניי לנעור ככ וחלמיה נוערין כה ואפטר פ"י ככלל מחור פטוסוס ומעשים ככל יוס כניוול כוס וסכן אי אפשר לו לנעווע דבר מוס:

יא המכור מייב כבוד חביו וכו'. ס"ק דקדושין פתח הרי שיהי אביו שוכר על דברי תורה אל יאמר לו אבא עברה על דברי תורה אלל אומר לו אבא קי כבוד כבודי ומפסיקין קי כבודי כבודי כבודי כבודי מלמד ליה אלל אומר לו אבא מקדש כבודי בתורה קי, הרי דלא עבד תשובה כסרי בשעס שראש איהו עובר אומר לו קי וספי' לנעוועיה אומר דבכחלס קוללס כחיי: עמר עמר וככבוד ובמורל אלל ככיי עמר. והקשו על רבינו מההיא דל' איזוהי עין הריח לם לזכיס פלס וקליס משל רביס וכל דבר מטייב חייביס להחזיר מפני כבוד אביהם ופרקי כן קאן ונשיא כעמר לא חלור כעוסה מעפס עמר ומתקן כעפס השוכה ולא כססיק להחזיר עד שמה כמלן משמע עד שלל עפס השוכה פסור מכבודו ומתערבו וכן דקדושין איירי ככלל עפס כמזיד אלל שסוס פוסס או פונג וסכן מחזירו אלל רבינו כתב אפי' הוי אביו רשע

ועל ופני עור לא תתן מכשול: ימי שנשדפה דעתו של אביו וכו' וייתכן וילך לו ויזנוס אחרים כהנסיגס כרלוי. א"ל אין זו כורסא נכונה אס כולל ילך וייתן לו למי יזנוס לשמרו, פכ"ל:

ב יותר יניחם וילך לו ויצוה אחרים להגהינם כראוי להם: יא הממזר חייב בכבוד אביו ומוראו אע"פ שהוא פטור על מכתו וקללתו עד שיעשה תשובה. אפילו היה [א] אביו רשע ובעל עבירות מכבודו ומתירא ממנו. ראהו

י מי שנשדפה דעתו של חביו וכו'. שוכדל דקידושין (דף ל"א): אמריק רב אפי רב אפי דישרל. ומ"ש ויטה אחרים להכניסם כרלוי ענה מוכה קמשמע לן והין סלק עכן עשה רב אפי. וכמה הרמב"ם ז"ל אין זו כורסא נכונה וכו'. ואילו היה רבינו מוציא דין זה מדעתו היה השנוה אבא אחר שכוה מוציא אמו מעובדל דרב אפי שכחתי הין מקס להשגחו וחר"ן כחכ על הגנה א ולא ידעתי למה דסל דרב אפי הכי מוכה אולי כולל ז"ל כבוד דדוקא למיסק לחין ישרלל ויטו מתורר עכ"ל:

יא הממזר חייב בכבוד אביו וכו'. פסמו מדחק בס"ב דיבמות (דף כ"ב) מי שיש לו בן מ"מ טורח אה אשה אביו מטיבס ומייב על מכתו ועל קללתו חון פמי פיש לו בן מייב פשה: ומתכרתי ונפטרס מ"מ לזיתוי מלי וכו' להיחויי מתור וכו' אמאי (מייב על מכתו ועל קללתו) קרי כן ונשיא כעמר לל חלור כעוסה מעפס עמר ולוקימנא כשעפס השוכה ונכה הרי"ף על זה כ"מ נעין חיונה אלל נעין איסורא אפילו על עפס השוכה פסור לכן להכירו ולקללו כפרס כהמתקין לכל אין כן נעשה עליה לא לככות אביו ולא לקללו חון פמסייה ומדיה סכרי אמרה חורה לא החמול ולא חכסס עליו וכ"כ הרמ"ם ולאטקוי מהחוס' שכחבו דהיהו דהנתקין כשעפס השוכה היה: ורע ששל מ"ש רבינו כהממזר חייב בכבוד אביו כהב כסור רבי' ר"מ ח"ל ז"ל כיון שהוא רשע אינו חייב בכבודו כדלמריק נבי היה להכ פרה גזולס חייביס להחזיר מפני כבוד אביהם ופרקי והא ללו עפס מעפס עמר כולל פירוש ופין חייבין ככבודו ומפמי כשעפס השוכה אלמל כל זמן שלל עשה השוכה אינם חייביס ככבודו עכ"ל. גם כפכות מיימון כפכו כן כשס ספר הכתום אלל שכמור הכסף חיבה גזולס ופיו כן כנגטלס כרביס מייירי כמכונר רביס פרק אי זכו נשך ופין משל רביס לממור דברי רבינו דמדינל חייס

ז עד היכן כבוד אב ואם וכו'. הקשה הרב נכ"מ דיון דרבינו פסק משל אב כפי קאמר נעלו כים זכונים עלו וסלילוי לים סל למ"ד משל אב. כלי כים זכונים היה משל אב אלל אס היה משלו יכל למתוח ודחק פלמו כתיורן הקושיא ולי דלמל לתקן דרבינו איח לים כדעפס הרמ"ם שכפס כסור זיורה דפס ס' ר"מ דהא דנלחנקי של בן מלי ללכלומיה דוקא מקמי דשדייה לים דלמסר דמימנו ולא פדי לים אלל כסר דשדייה פסור ללכלומיה דמלי דהוה כוס וספחל כו שחיק הוי כבוד שלין כו חסרון כים ומיהייב כגויי פ"כ, ומש"ה ככב רבינו אפי' נעלו כים על זכונים עלו וסלילוי לים כפגיו וכו' כולמר חסר שזרקו אין למר לו כולס דלמר שזרקו אין להכלימו דלפ"ג זה מרס עלון כרי"ף ז"ל שכהב כעובדל דר' מרפתן כלום ארק פלרקי שלן לים כשך

ז עד היכן כבוד אב ואם וכו'. הקשה הרב נכ"מ דיון דרבינו פסק משל אב כפי קאמר נעלו כים זכונים עלו וסלילוי לים סל למ"ד משל אב. כלי כים זכונים היה משל אב אלל אס היה משלו יכל למתוח ודחק פלמו כתיורן הקושיא ולי דלמל לתקן דרבינו איח לים כדעפס הרמ"ם שכפס כסור זיורה דפס ס' ר"מ דהא דנלחנקי של בן מלי ללכלומיה דוקא מקמי דשדייה לים דלמסר דמימנו ולא פדי לים אלל כסר דשדייה פסור ללכלומיה דמלי דהוה כוס וספחל כו שחיק הוי כבוד שלין כו חסרון כים ומיהייב כגויי פ"כ, ומש"ה ככב רבינו אפי' נעלו כים על זכונים עלו וסלילוי לים כפגיו וכו' כולמר חסר שזרקו אין למר לו כולס דלמר שזרקו אין להכלימו דלפ"ג זה מרס עלון כרי"ף ז"ל שכהב כעובדל דר' מרפתן כלום ארק פלרקי שלן לים כשך

ז עד היכן כבוד אב ואם וכו'. הקשה הרב נכ"מ דיון דרבינו פסק משל אב כפי קאמר נעלו כים זכונים עלו וסלילוי לים סל למ"ד משל אב. כלי כים זכונים היה משל אב אלל אס היה משלו יכל למתוח ודחק פלמו כתיורן הקושיא ולי דלמל לתקן דרבינו איח לים כדעפס הרמ"ם שכפס כסור זיורה דפס ס' ר"מ דהא דנלחנקי של בן מלי ללכלומיה דוקא מקמי דשדייה לים דלמסר דמימנו ולא פדי לים אלל כסר דשדייה פסור ללכלומיה דמלי דהוה כוס וספחל כו שחיק הוי כבוד שלין כו חסרון כים ומיהייב כגויי פ"כ, ומש"ה ככב רבינו אפי' נעלו כים על זכונים עלו וסלילוי לים כפגיו וכו' כולמר חסר שזרקו אין למר לו כולס דלמר שזרקו אין להכלימו דלפ"ג זה מרס עלון כרי"ף ז"ל שכהב כעובדל דר' מרפתן כלום ארק פלרקי שלן לים כשך

ז עד היכן כבוד אב ואם וכו'. הקשה הרב נכ"מ דיון דרבינו פסק משל אב כפי קאמר נעלו כים זכונים עלו וסלילוי לים סל למ"ד משל אב. כלי כים זכונים היה משל אב אלל אס היה משלו יכל למתוח ודחק פלמו כתיורן הקושיא ולי דלמל לתקן דרבינו איח לים כדעפס הרמ"ם שכפס כסור זיורה דפס ס' ר"מ דהא דנלחנקי של בן מלי ללכלומיה דוקא מקמי דשדייה לים דלמסר דמימנו ולא פדי לים אלל כסר דשדייה פסור ללכלומיה דמלי דהוה כוס וספחל כו שחיק הוי כבוד שלין כו חסרון כים ומיהייב כגויי פ"כ, ומש"ה ככב רבינו אפי' נעלו כים על זכונים עלו וסלילוי לים כפגיו וכו' כולמר חסר שזרקו אין למר לו כולס דלמר שזרקו אין להכלימו דלפ"ג זה מרס עלון כרי"ף ז"ל שכהב כעובדל דר' מרפתן כלום ארק פלרקי שלן לים כשך

דכתיב ויחזק דוד בצנדי ויקרעם ואין החיזה פחותה מלפניו והא דוד קרע על גשוי ועל אב ב"ד ושמועות הרעות וכתיב בנפלא ע"כ. וליישב דעה רבינו י"ל שיהא כוכב דעד שגילה את לבו בכלל אינו מהלכה הוא דהא דלוקן מהלכין נפקא לן בגמ' מדכתיב בגלגלשע ויחזק בצנדי ויקרעם לשנים ממשמע שגלגלשע אינו יודע שכן מטיא אלא מלמד שקרועים ועומדים שנים לעולם ומההס

[י] פני רבו ברנל : ח אין חולקין כבוד לתלמיד בפני רבו אלא א"כ דרך רבו לחלוק [ז] לו כבוד. וכל המלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו. ואם היה במקום שאין מכירין אותו ולא היו לו תפילין וחש שמא יאמרו עבד הוא אינו נועל לו מנעלו ואינו חולצו. וכל המונע תלמידו מלשמשו מונע ממנו חסד ופורק ממנו יראת שמים. וכל תלמיד שמולול דבר מכל כבוד רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל : ז ראה רבו עובר על דברי תורה אומר לו לימדתני רבינו כך וכך. וכל זמן שמוזכר שמועה בפניו אומר לו כך לימדתני דבינו. ואל יאמר דבר לשלא שמע מרבו עד שיוזכר שם אומרו. וכשימות רבו [ז] קורע כל בגדיו עד שהוא מגלה את לבו ואינו מאחה לעולם. במה דברים אמורים ברבו מובהק [מ] שלמד ממנו רוב חכמתו. אבל אם לא למד ממנו רוב חכמתו הרי זה תלמיד חבר ואינו חייב בכבודו בכל אלו הדברים [נ]. אבל עומד מלפניו וקורע עליו כשם שהוא קורע על כל המתים שהוא מתאבל עליהם. אפילו לא למד ממנו אלא דבר אחד בין קטן בין גדול עומד מלפניו וקורע עליו : י וכל תלמיד חכם שדעותיו מכוונות אינו מדבר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה אע"פ שלא למד ממנו כלום : יא הרב המובהק שרצה למחול [ס] על כבודו בכל הדברים האלו או באחד מהן לכל תלמידיו או לאחד מהן

מהן
א כחונות לו, טור י"ד סיון רמז : ב גדולה שמוע ברכות ז' : ג סוכה פו. סמ"ג עיין יב, טור י"ד סי' רמז, וז"ל סי' רמז :

יא הרב המובהק שרצה למחול וכו'. פ"ק דקדושין (דף ל"ב) פליגי רב חסדא ורב יוסף על רב שמחל על כבודו כבודו מהול או לא ורב יוסף אמר דמהול ומימי לה מוסי' הו"ק פליגי בשנים וכו' דלויף מהאי קרא אלמא דלפילו ברבו מובהק עסקין ורבא ס"ל ההס כרב יוסף וכו' ליה הרי לגבי חד ועוד דרבא בפרסא הוא לכך פסק רבינו דכבודו מהול וכן פסקו רבי' והר"ש ז"ל : ומה שכתב דלפילו שמחל על כבודו הידור מיהא בעי למעבד. גם זה שם : יה

אזה וביסף. וזמנו שהתלמיד אהר בל הקביל פניו ברנל ואמר לו שלא יפה עשה והקשו עליו מה דרבי יתקן ותירונו לא קשיא הא דלויף ואמרי בימינו כגון שהס כהן ההחוס או על ידי עירוב הא דלא אילי ואמרי בימינו. ורבינו לא כהן זה משום דמשמע ההס דדוקא ר"ל הוה כפייה ליה הכי ולכן

ח אין חולקין כבוד לתלמיד וכו'. בנפלא פ"ק יש טעמין (דף ק"ט) וכתבו הר"ף פ"ק דקדושין : וכל מלאכות וכו' עד ופורק ממנו יראת שמים. הכל בנפלא פ"ק אלמנה מונה (דף ז"ל) : וכל תלמיד שמולול וכו'. פרק חמשה השער (ברכות כ"ז) ר' אליעזר אומר המהסלל אחורי רבו וכו' והחולק על ישיבתו של רבו וכו' גורם לשכינה שתסתלק מישראל :

ז ראה רבו עובר על ד"מ וכו'. דהניא פ"ק דקדושין (דף ל"ב) הכי שהיה אביו עובר על ד"מ לא יאמר לו אהא עברה על ד"מ אלא אומר לו מקרא כהן בנפלא פ"ק כן. ולמד משם רבינו לרבו וכל שכן הוא : וכל זמן שמוזכר שמועה וכו'. ואל יאמר דבר שלא שמע וכו'. מומחה דר' אליעזר (ברכות כ"ז) : פרק השלח השער ומשמע דשמועה ששמע מרבו רשאי לומר מההס אע"פ שלא יזכיר שם אומרה והטעם משום דכל מה שהוא אומר מן ההס מרבו שמע כדליתא בפרק היטן (סוכה כ"ז) :

וכשימות רבו קורע וכו' ואינו מאחה לעולם. טעמו דהניא בסוף מועד קטן (דף כ"ז) אלו קרעים שאין מחללים הקורע על אביו ועל אמו ועל רבו שגמרו הורה ועל גשוי ועל אב בית דין. ומשמע דרבינו דכשם שהס שנים לענין אחריו קרע שנים שיעור הקריעה דכשם שיעור קריעה דלפניו ואינו עד שיגלה לבו כך באלו השניים עמהס שיעור קריעה עד שיגלה את לבו. והרמב"ן ז"ל בספר תורה האדם הקשה על רבינו מדגריסין בפרק אלו מגלחין (דף כ"ב) אמר רבי חייה בר אבהו אמר ר' יוחנן על כל המחיס כלס מנפטים על אביו ועל אמו קורע מנחין אמר רב הסדא וכן לגשוי מתיבי לא

הושו לאביו ולאמו אלא לאחיו בלבד מהי לאו אפילו לגשוי לא לרב מנשיא. ופירש"י לא הושו רבו ואב בית דין וכו' אלא כדן דתניא כדמתיבין לאביו ולאמו אלא לאחיו ש"מ גשוי בשאר כל חומרי אביו ואמו הרי הוא כשאר כל המחיס וכן רבו שגמרו הכמה אינו אלא כשאר כל המחיס ואפילו בקריעה מנחין. ועוד שגילוי הכב דבר מיוחד הוא בנפלו ובלחמו רמז שכתבה ממנו מנות כבוד כדליתא בירושלמי והרי אמרו בגמ' בקריעה טפח מהי קראה

דכתיב

ז וכשימות רבו קורע וכו'. הקשה הרמב"ן ז"ל לרבינו מדגריסין פרק אלו מגלחין (דף כ"ב) אמר ר' חייה בר אבהו אמר ר' יוחנן על כל המחיס כלס [קורע] מנפטים וכו' והקשו שם מבתייהא דלא הושו לאביו ולאמו אלא לענין אחריו בלבד משמע דלא הושו כל הכי לגשוי אלא לאחיו אבל לכל שאר הדברים לא. וה"ל היכי שהו אחרו לגילוי הכב. עוד הקשה מדוד שאמר ויקרעם. ואמרו בגמרא על זה אין אחריו פחות מעפה והיה על אב"י גשוי. מיה לזה הירץ מהר"ק ז"ל דלכתבה צעלמה הוא מה שאמרו שם. עוד הקשה מהר"ק ז"ל דלויף כהן רבינו פ"ק מהלכות אכל חכם שמה הכל קרעים עליו עד שמגלח את לבס ומנין לו זה. ואני אהרץ לקושיא הרמב"ן מהבתייהא ולקושיא מהר"ק ז"ל רבינו ז"ל מה שאמר שקרועים להכס עד שמגלח את לבן הוא מפני שאמרו בירושלמי דטעמא דגילוי הכב הוא מפני שכתבה ממנו (אה) כיבוד אביו. ויך טעמא שייך גם כן ברבו שהייב ככתבו דהוה חייב דכבוד דלח' אלוהיך דלח' אלוהיך מירא לרבוה ס"ח וכן מפני שייב הקוס וה"ל הייב ג"כ לקרוע על ההכס, ומה שאמרו בגמרא לא הושו אלא לענין אחריו ר"ל דכתייהא (דף כ"ז)

הנהגות מייבונות

[א] פרק קמא א"ר וברק הישן מוקי לה דאיל ואתי בימינה אבל אי לא מצוי אויל ואתי בימינה עלה קאמר ר' אליעזר ואלה העצלים שאינם יוצאים מבתייהם ברנל שנומרו ושמתו כהנך וכן אמר לו רבי אילעאי שבא להקביל פניו אינך משותבי הרגל כו'. ופירש רש"י הא דאילי ואתי בימינה כגון עיר שבתך החתום או על ידי עירוב, ע"כ : [ב] יש גוהלין אפילו אם אין הרב חולק כבוד לתלמיד אם הוא מחבב סמה שאחריו וחולקין לתלמידו כבוד פסק רבינו שמחה שהולקין לו כבוד לתלמיד במקום רבו כדמשמע פרק אלו נאמרין משמוש כבודו של כ"ג חולקים כבוד לסגן, ע"כ : [ג] עיין בהלכות אבל פרק ט', ע"כ : [ד] ורשאי להורות בימיו הויך לשלש פרכאות מדאמרין פרק הדר רב הסדא אורי בכפרי בשני רב הונא ופירש"י שלא היה שם מקומו של רב הונא אלא בפומבדיתא היה מקומו וכן רב המנונא דאורי בהרתא דאריגין בשני דרב הסדא כדפירש לתלמודא משום דתלמיד חבר הוה, ובלבד שבעל רשות מרבו כדאמרין בפ"ק דסנהדרין ר' תנחום איקלע לתתם דרש להו כותר לתלות חטין בפסח אביר לו לאו ר' יאשיהו דמן צור איבא הכא ותניא תלמיד אל יורה הלכה במקום רבו אלא א"כ רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל ע"כ לשון מורי רבינו, ע"כ : [ז] אמר אביו לא שבו אלא ברבו שאינו מובהק אבל ברבו מובהק צריך לקום מלא עיניו גלשין זה כדדקא ר"מ דאין הייב מן התורה לעמוד אא"כ הוא רבו מובהק וכן משמע בפרק אבות ופרק אלו מציאות ופ"ק דקדושין דכל שאר הידור וכו' וברבי חכמים. ובירושלים גריסין א"ר אלעזר אין התורה עומרת מפני בנה פירוש אין הרב עומד מפני תלמידו שמואל אמר אין עומדין מפני חבר, ומכאן פסק רבינו שמרה שאין הרב צריך לעמוד מפני תלמידו ואפילו אם הוא הכב גדול וכן משמע בפ"ק דקדושין דאיבעיא להו בנו והוא רבו מהו שיעבור מפני אביו ח"ש דאמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא קום מקמי אבך ודחי לה שאני רב יהוזקאל דבעל מעשים הוה דאפילו שמואל קאי מקמי הרי משמע להריא דמפני תלמידו שאינו אביו אין צריך לעמוד ע"כ. אמנם הוינא למורי רבינו שיעשה הידור לתלמיד אפילו לאותם שאינם חשובים כולי האי, ע"כ : [ס] פ"ק דקדושין כרב יוסף ורבא ודלא כר' יצחק בר יצחק בר שילא אמר רב הסדא דאמר אין כבודו כחול, ע"כ :

גבי אלו קרעים שאינם מהלחין מנו אביו ורבו וגשוי ואב"ד וכו' ולא מני הכס ומשום הכי אמר דאם הושו כלתו היי לגשוי לא הושו אלא לאחיו ששם שתיבי אינו מאחה לעולם הכי נמי כל הכי אכל לענין גילוי הכב אפילו שכתבם הייב לגלוה הכב מ"מ לא הושו לאביו כהא דלפילו הכס נמי בעלמא דלא היי ליה דכתייהא ולא הושוה לגשוי היי ליה האי דינא דמגלחין את הכב עליו ח"כ לא הושו אלא לכך מילתא בלבד דכוס אמר לית ליה הוי דינא דלפילו הכס נמי בעלמא דלא היי ליה דכתייהא ולא הושוה לגשוי לגשוי אין מחלין : אבל עומד דלפילו דעל חסד מתיב וקורע עליו וכו'. פירוש היינו דוקא הכס אחד אינו חייב לקרוע על הכס אמר אע"פ שהוא רבו שאינו מובהק אלא כדרך שאר המחיס אבל כל העס קרעים על הכס עד שמגלחין את לבס וכמו שכתב בפרק ט"ו מהלכות אכל וההס על הייבי אלא צמי שאינו חכם וכמך על מה שכתב כאן :

יא הרב המובהק שרצה למחול וכו'. כ"פ דקדושין (דף ל"ב) פליגי הי רב שמחל על כבודו כבודו מהול וכו' : ומה שכתב דלפילו שמחל על כבודו הידור מיהא בעי למעבד. גם זה שם : יה

בגדל עזו

אין חולקין כבוד לתלמיד עד כבוד. פרק יש טעמין (דף ק"ט) : וכל מלאכות שהטעם עד כך למדתו רבינו. פ' אלמנה ניונית (דף י"ז) וכתבו ר' גלגלשע ז"ל בגלגלשע פ"ק דקדושין (דף י"ז) : ואל יאמר דבר שלא שמע מפי רבו עד לעולם. פ' הוה מגלחין (דף כ"ז) : בר"א ברבו מובהק כו' עד גלגלשע. פרק אלו מגלחין (דף י"ז) : אפילו לא למד כו' עד כידו. פרק העובד כבוד : וכל ת"ס שדעותיו מכוונות עד כלום. פ"ה דמסכת אבות : הרב המובהק עד כשתה שמהל. פ"ק דקדושין (דף י"ז) :

בהלכות אבל פרק ט', ע"כ : [א] עיין בפומבדיתא היה מקומו של רב הונא אלא בפומבדיתא היה מקומו וכן רב המנונא דאורי בהרתא דאריגין בשני דרב הסדא כדפירש לתלמודא משום דתלמיד חבר הוה, ובלבד שבעל רשות מרבו כדאמרין בפ"ק דסנהדרין ר' תנחום איקלע לתתם דרש להו כותר לתלות חטין בפסח אביר לו לאו ר' יאשיהו דמן צור איבא הכא ותניא תלמיד אל יורה הלכה במקום רבו אלא א"כ רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל ע"כ לשון מורי רבינו, ע"כ : [ז] אמר אביו לא שבו אלא ברבו שאינו מובהק אבל ברבו מובהק צריך לקום מלא עיניו גלשין זה כדדקא ר"מ דאין הייב מן התורה לעמוד אא"כ הוא רבו מובהק וכן משמע בפרק אבות ופרק אלו מציאות ופ"ק דקדושין דכל שאר הידור וכו' וברבי חכמים. ובירושלים גריסין א"ר אלעזר אין התורה עומרת מפני בנה פירוש אין הרב עומד מפני תלמידו שמואל אמר אין עומדין מפני חבר, ומכאן פסק רבינו שמרה שאין הרב צריך לעמוד מפני תלמידו ואפילו אם הוא הכב גדול וכן משמע בפ"ק דקדושין דאיבעיא להו בנו והוא רבו מהו שיעבור מפני אביו ח"ש דאמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא קום מקמי אבך ודחי לה שאני רב יהוזקאל דבעל מעשים הוה דאפילו שמואל קאי מקמי הרי משמע להריא דמפני תלמידו שאינו אביו אין צריך לעמוד ע"כ. אמנם הוינא למורי רבינו שיעשה הידור לתלמיד אפילו לאותם שאינם חשובים כולי האי, ע"כ :

מדע. הלכות תלמוד תורה פרק הו

יב יהי כבוד תלמידך וכו' בנצטו פרק רביעי: ומה שכתב הרבה הכמה למדתי מחבריו וכו'. מומרה דרבי הירושלמי פ"ק דתעניות ופרק שני דמכות: **פ"א א** כל תלמיד חכם מלאו להדרו וכו'. פ"ק דקידושין (דף ל"ג) ח"ר מפני שיבה תקום יכול אפילו זקן אשמתי ח"ל זקן ואין זקן אלא חכם שנאמר אפסתי לי

ה שלשה שהיו מהלכין וכו'. יומא פרק אחר להם הממונה (דף ל"ז). ועד דבגמרא הכי איחא אחר רב יהודה המהלך לימין רבו היה זה צור. חן הבגן מימינו וראש בית אב משמאלו. ועוד תניא שלשה שהיו נוהגים בדרך הרב בנצטו גדול מימינו קטן משמאלו. תרגמה רב שמואל בר פפא כ"ד שיתכסה בו רבו והתניא המהלך כנגד רבו כ"ד תניא הרוח דלמדך אלדודי. ומפרש"י רבי

עבדים איש מקומי ישראל ר' יוסי הגלילי לומר אין זקן אלא זה שקנה חכמה. ומפרש בגמרא דליתא בנייהו יוקי ותיכסי דלרבי יוסי הייב לעמוד מפניו ולת"ק לא. ופסק רבינו כר' יוסי משום דליכא זקן יבוסה דלאר חכם מפני שיבה תקום אפילו כל שיבה בשמעת קלי כוונתה דכיון דרביש שיבה לרבות אפילו זקן אשמתי אלא זקן באפי נכסיה מידרש ולא קאי אשיבה וליניק ותיכסי האל ש"ה זקן וחכם קאמר למה לי משום חכמה חסודי לי משום זקנה ואמר החכם אבוי הלכה כליכא זקן יהודה. וכתב הר"ן שכן נראה מפירושו רש"י ואנ"ש שמדכתי היר"ף נראה דבסני דהלכה כה"ק:

מהן הרשות בירו. ואע"פ שמחל חייב התלמיד להדרו ואפילו בשעה [ע] שמחל: **יב** כשם שהתלמידים חייבין בכבוד הרב כך הרב צריך לכבד את תלמידיו ולקרבו. כך אמרו חכמים יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך. וצריך אדם להזהר בתלמידיו ולאזהבם שהם הבנים המהנים לעולם הזה ולעולם הבא: **יג** התלמידים מוסיפין חכמת הרב ומרחיבין לבו. אמרו חכמים הרבה חכמה למדתי ויותר מחברי ומתלמידי יותר מכולם. וכשם שעץ קטן מדליק את הגדול כך תלמיד קטן מחדד הרב עד שיוציא ממנו בשאלותיו חכמה מפוארה:

פרק ששי

א כל תלמיד חכם מצוה להדרו ואע"פ שאינו רבו שנאמר מפני שיבה תקום והדרת פני זקן זקן זה [א] שקנה חכמה. ומאימתי חייבין לעמוד מפניו משיקרב ממנו בארבע אמות עד שיעבור מכנגד פניו: **ב** אין עומדין מפניו לא בבית המרחץ ולא בבית הכסא שנאמר תקום והדרת קימה שיש בה הידור. ואין בעלי אומניות חייבין לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקין במלאכתן שנאמר תקום והדרת פניה הידור שאין בה חסרון כים אף קימה שאין בה חסרון כים. ומנין שלא יעצים עיניו מן החכם כדי שלא יראהו עד שלא יעמוד מפניו. שנאמר ויראת מאלהיך הא כל דבר שהוא מסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך: **ג** אין ראוי לחכם שיפירח את העם ויכוין עצמו להן כדי שיעמדו מפניו אלא ילך בדרך קצרה ומתכוין שלא יראו אותו כדי שלא יפריחין לעמוד. והחכמים היו מקיפין והולכין בדרך החיצונה שאין מכיריהן מצויין שם כדי שלא יפריחו: **ד** ירוכב הרי הוא כמהלך וכשם שעומדים מפני המהלך כך עומדין מפני הרוכב: **ה** שלשה שהיו הולכין בדרך. הרב באמצע גדול מימינו וקטן [ג] משמאלו: **ו** הרואה חכם אינו עומד מפניו עד שנייע לו לארבע אמות וכיון שעבר יושב. ראה אב בית דין עומד מפניו משיראנו מרחוק מלא עיניו ואינו יושב עד שיעבור מאחוריו ארבע אמות. ראה את הנשיא עומד מפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו או עד שיתכסה מעיניו. והנשיא שמחל על כבודו כבודו מחול. כשהנשיא נכנס כל העם עומדים ואין יושבין עד שיאמר להם ישובו. כשאב בית דין נכנס עושין לו שתי שורות ועומדין

ומאימתי חייבין וכו'. שם לו ז' היא קימה שיש בה הידור זה ארבע אמות וגרסינן הו החם חכם עובר עומד מלפניו ארבע אמות וכיון שעבר יושב:

ב אין עומדין מפניו וכו'. שם (קידושין פ"ג) בנצטו ברייתא ואמרינן בגמרא דהיי מיילי דנמרחין לא בנתי גוואי אכל במקום שמוזר להרבה גד"ת חייב לעמוד. ורבינו כתב בית המרחץ דומיא דבית הכסא ולכן לא חש לפרש יומא: ואין בעלי אומניות וכו'. שם אין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפני ח"ה בשעה שעוסקין במלאכתן. ודעת רבינו לומר שרשאין פירוש חייבין כמו לא תהיה לו נכסיה דמהרגמין לא תהא ליה נכסיה וכן כתבו החוססות: ובגין שלא יעצים עיניו. שם בבביתא יכול יעצום עיניו כלומר כמי שלא ראהו ח"ל ויראה מאלהיך והקשו בגמרא אמו כרשישי עסקין ומשגי דהיי קאמר יכול יעצום עיניו מקמי דלמטי זמן חיובא דכי מטי זמן חיובא הלא חזי ליה. וזוה שכתב רבינו ומנין שלא יעצום עיניו מן החכם כדי שלא יראהו:

ג אין ראוי לחכם שיפירח וכו'. שם בבביתא ובגמרא: **ד** רוכב הרי הוא כמהלך וכו'. ג"ז פשוט שם: שלשה

א סמ"ג עשין יג, סור י"ד סיפן רמב רמד: ב חולין נד: ג קדושין לב מנין לוקן שלא יפריח ח"ל זקן ויראה: ד יומא פרק אחר להם הממונה: ה תענית כו:

לחם משנה

פסקין דקא נקיב מרנניה וכו' אלא חקיס קימה להידור מה הידור שאין בו כבוד אף קימה שאין בו כבוד ולקיש נמי הידור לקימה מה קימה שאין בה חסרון כים אף הידור שאין בה חסרון כים פ"כ. הרי שבגמ' הו הקימה כהידור בעיניו הבטול ובעיני החסרון כים הקישו הידור לקימה דהיזור אפשר דהוא בהכרחו כמו שכתב רש"י ולא"ף אף כתב רבינו מה הידור שאין בו חסרון כים כו' הכי הוה ליה לתימר מה הידור שאין בו כבוד אף קימה שאין בה בטול. ואולי ישב דבריו כדוחק נאמר דהיי אין בו חסרון כים דקאמר ר"ל חסרון כים דבטול דכהידור ליכא בטול כדלחמו בגמרא: **ג** והחכמים היו מקיפין וכו'. שם אמרו אבוי חקיס רבי זילא מקיף וכו' ופירש רבינו במקום שאין מכיריהם מנזיזים שם: **ד** רוכב הרי הוא כמהלך. שם בעיני דלייפסא:

פ"א א כל ח"ה וכו'. ב"ק דקדושין (דף ל"ב) מחלוקת ח"ק ור"י הגלילי ואיסי בן יהודה והלכה כליכא זקן יהודה דכל שיבה בשמעת כדפסקי הכה ויהיה ח"ל ח"ל הגלילי דזקן שקנה חכמה כמו שהכריח הר"ן ז"ל:

ב אין עומדין מפניו לא בבית המרחץ וכו'. בגמרא (דף ל"ג) הקשו ולא והא רבי חייא הו יתיב בי מסוהא וכו' אמר שני הומשים שניה לו בספר חסידים וכו' ותיצו הא בבתי גוואי הא בבתי כרתי. ולא ידעתי למה לא חילק רבינו. ונראה דהא דלון עומדין וכו' אפילו ברבו מוכה דהיי דלון סברא לחלק כהא זין חכם לרב כמו שחילק בסופ"ט גבי קימה שיש בה הידור דהיי ארבע אמות דלחמו שם דברנו מלא עיניו דהא איכא עממא לחלק כדכתב הר"ן דכיון דהא רבו מוכה מוכה מילתא שלפניו הוא עומד אכל הכה בבית הכסא כיון דשעמח דפפור הוא משום דהוא מקום סיטוף מה לי רבו מה לי אינו רבו ומש"ה לא הירעו בגמרא כשהקשו מההיא דרבי חייה שאני חכם דרבו הוה כדקאמר שני הומשים בבתי לו וכו' דלון סברא לחלק כהא זין רבו לארר כדפרישתי: ואין בעלי אומניות חייבים לעמוד וכו'. דברי רבינו הם תמוהין שבגמרא (דף ל"ג) אמרו הכה האמר שם בבביתא יכול יהדרנו בתומן ח"ל תקום והדרת מה קימה שאין בה חסרון כים וכו' והקשו וקימה לית בה חסרון כים מי לא

מגדל עז

[ע] רבה משקה בהלולא דבריה ורלה להו כמא לרב ספא ולרב הונא בריה רבי יהושע כו' עד אפילו הכי הידור בעי למועבר ליה. ע"כ: [ב] כ"י הגלילי ורלא כת"ק דבריייתא רבעי זקנה וחכמה. ע"כ: [ג] והא דאמרינן פרק שלשה שמאלו אין מסכרין בדרכים אלא בפתח האוי למזוזה תריץ רבינו תחם דרתם כיוורי שאינו שניהם בחבורה איתא אלא כל אחד הולך לעצמו ויכול למהר לעשות דרכו כמו שהוא רוצה אבל כשהולכין לדבר אחד בחבורה איתא מסכרין בכל מקום כדמשמע הכא וכן משמע פרק במה בהמה גבי הא דקדמיה הברא דלוי לחברא דרבה בר הונא, תוספות:

בשם התלמידים עד ולעולם הבא. ס"ד לחנות: התלמידים מוקיפין עד מכולם. מומרה דרבי חייה דמייתי לה ר' רב יתקן לרביה פ"ק דתעניות (דף ו): וכשם שזן קטן עד סוף הפרק. פ"ק דתעניות (סג):

פ"ו כל ח"ה מלאו להדרו עד מפני הרבה. הכל פ"ק דקדושין (דף ל"ב) ופרק במה דבכורים ירושלמי: שלשה שהיו כ"י עד משמאלו. פירא ח"ל הממונה (יומא ל"ז): הרואה חכם עד כבוד ממנו. פ"ק דקדושין (דף ל"ג): כשהנשיא נכנס כו' עד חזר למקומו. סוף סויות (דף י"ג) וכן אלמס ז"ל כסנו כגלמס פ"ק דקדושין:

שפתי כהן יורה דעה רמב הלכות כבוד רבו ות"ח טורי זהב

בו' . ד"מ מהר"ש שכתב שם כן בשם הירושלמי אבל לא שם לבו דהתוס' שם והסמ"ג עשין קי"א והגמ"י ספ"א מהל' ממרים חולקים דדוקא להחיר מה שכבר אסר אינו יכול אבל יכול לאסור מה שהחיר אף שכבר חלה הוראתו ופירשו כן הירושלמי וכ"כ מהר"ש פח"ט סימן י"ח בשם מהר"מ ופסק

ס"מ כ"ה : (י"ט) אבל אין מחזיר אבידת אביו בו' . הטעם דכפדיון ופירוק משה דיש לער בגוף מועיל לחביו כשהוא חכם אע"פ שאינו שקול כרבו אבל לענין אבידתו שהוא ממון אין מועיל להקדימו עד שיהיה שקול כרבו : (כ) משום בזיון . כתב בית יוסף וז"ל דמשום הכי אמרו בגמ' אלו אמרה

יחושע בן נון לא לייחנהא ליה ולא אמרו אלו אמרה משה עכ"ל נראה שמפרש הבזיון הוא למשה רבינו ע"ה שהוא אומר אלו היה אדם אחר כמותו והוא בלתי אפשר שהיה כתיב לא קם כמשה . ובספר רש"ל על פרק החובל סי' נ"ג מביא ז"ל וכתוב בתשובות אדם שמתקוטט עם חבירו ואמר איני מקבל ממך אפילו היית כמשה רבינו ע"ה מלקין אותו משום בזיון עכ"ל . וחדוש הוא בעיני כי הרגל הלשון הוא וגם אינו ביוש כ"כ למשה רבינו ע"ה ועוד בסתמא לא כוון לגמאי רק שהפריז על מדותיו שאינו רוצה לקבל ממנו מחילה או פיוס ולכן מהידוש לא ילפינן מ"ה ראוי להחמיר עליו בתענית שני וחמישי ושני שיזכיר בלשנו עכ"ל ולפי דבריו אס אומר כמו יהושע גם כן מלקין אותו דמאי שנא אבל יותר נראה כמ"ש בשם בית יוסף שהרי מביא ראוה מגמ' וכן ביבמות (דף מ"ח) אלו ליהוי כיהושע בן נון לא ייחנהא ליה ברתא : (כא) אבל אין שומעין לדידיה . לכאורה אין פירוש לדברים אלו ובלבד כהב ז"ל והוא דבר נכון שומעין לו לגבי אחרים ואין שומעין לו לגבי דידיה דחיישינן שמא מטעה אוחנו ומדמה דברים שאינם דומים להדדי ואין אדם רואה חובה לעלמו אבל אס הוא דבר פשוט שומעין אפי' לגבי דידיה עכ"ל ואין זה נכון שהרי צרישא

יחושע בן נון לא לייחנהא ליה ולא אמרו אלו אמרה משה עכ"ל נראה שמפרש הבזיון הוא למשה רבינו ע"ה שהוא אומר אלו היה אדם אחר כמותו והוא בלתי אפשר שהיה כתיב לא קם כמשה . ובספר רש"ל על פרק החובל סי' נ"ג מביא ז"ל וכתוב בתשובות אדם שמתקוטט עם חבירו ואמר איני מקבל ממך אפילו היית כמשה רבינו ע"ה מלקין אותו משום בזיון עכ"ל . וחדוש הוא בעיני כי הרגל הלשון הוא וגם אינו ביוש כ"כ למשה רבינו ע"ה ועוד בסתמא לא כוון לגמאי רק שהפריז על מדותיו שאינו רוצה לקבל ממנו מחילה או פיוס ולכן מהידוש לא ילפינן מ"ה ראוי להחמיר עליו בתענית שני וחמישי ושני שיזכיר בלשנו עכ"ל ולפי דבריו אס אומר כמו יהושע גם כן מלקין אותו דמאי שנא אבל יותר נראה כמ"ש בשם בית יוסף שהרי מביא ראוה מגמ' וכן ביבמות (דף מ"ח) אלו ליהוי כיהושע בן נון לא ייחנהא ליה ברתא : (כא) אבל אין שומעין לדידיה . לכאורה אין פירוש לדברים אלו ובלבד כהב ז"ל והוא דבר נכון שומעין לו לגבי אחרים ואין שומעין לו לגבי דידיה דחיישינן שמא מטעה אוחנו ומדמה דברים שאינם דומים להדדי ואין אדם רואה חובה לעלמו אבל אס הוא דבר פשוט שומעין אפי' לגבי דידיה עכ"ל ואין זה נכון שהרי צרישא

יחושע בן נון לא לייחנהא ליה ולא אמרו אלו אמרה משה עכ"ל נראה שמפרש הבזיון הוא למשה רבינו ע"ה שהוא אומר אלו היה אדם אחר כמותו והוא בלתי אפשר שהיה כתיב לא קם כמשה . ובספר רש"ל על פרק החובל סי' נ"ג מביא ז"ל וכתוב בתשובות אדם שמתקוטט עם חבירו ואמר איני מקבל ממך אפילו היית כמשה רבינו ע"ה מלקין אותו משום בזיון עכ"ל . וחדוש הוא בעיני כי הרגל הלשון הוא וגם אינו ביוש כ"כ למשה רבינו ע"ה ועוד בסתמא לא כוון לגמאי רק שהפריז על מדותיו שאינו רוצה לקבל ממנו מחילה או פיוס ולכן מהידוש לא ילפינן מ"ה ראוי להחמיר עליו בתענית שני וחמישי ושני שיזכיר בלשנו עכ"ל ולפי דבריו אס אומר כמו יהושע גם כן מלקין אותו דמאי שנא אבל יותר נראה כמ"ש בשם בית יוסף שהרי מביא ראוה מגמ' וכן ביבמות (דף מ"ח) אלו ליהוי כיהושע בן נון לא ייחנהא ליה ברתא : (כא) אבל אין שומעין לדידיה . לכאורה אין פירוש לדברים אלו ובלבד כהב ז"ל והוא דבר נכון שומעין לו לגבי אחרים ואין שומעין לו לגבי דידיה דחיישינן שמא מטעה אוחנו ומדמה דברים שאינם דומים להדדי ואין אדם רואה חובה לעלמו אבל אס הוא דבר פשוט שומעין אפי' לגבי דידיה עכ"ל ואין זה נכון שהרי צרישא

יחושע בן נון לא לייחנהא ליה ולא אמרו אלו אמרה משה עכ"ל נראה שמפרש הבזיון הוא למשה רבינו ע"ה שהוא אומר אלו היה אדם אחר כמותו והוא בלתי אפשר שהיה כתיב לא קם כמשה . ובספר רש"ל על פרק החובל סי' נ"ג מביא ז"ל וכתוב בתשובות אדם שמתקוטט עם חבירו ואמר איני מקבל ממך אפילו היית כמשה רבינו ע"ה מלקין אותו משום בזיון עכ"ל . וחדוש הוא בעיני כי הרגל הלשון הוא וגם אינו ביוש כ"כ למשה רבינו ע"ה ועוד בסתמא לא כוון לגמאי רק שהפריז על מדותיו שאינו רוצה לקבל ממנו מחילה או פיוס ולכן מהידוש לא ילפינן מ"ה ראוי להחמיר עליו בתענית שני וחמישי ושני שיזכיר בלשנו עכ"ל ולפי דבריו אס אומר כמו יהושע גם כן מלקין אותו דמאי שנא אבל יותר נראה כמ"ש בשם בית יוסף שהרי מביא ראוה מגמ' וכן ביבמות (דף מ"ח) אלו ליהוי כיהושע בן נון לא ייחנהא ליה ברתא : (כא) אבל אין שומעין לדידיה . לכאורה אין פירוש לדברים אלו ובלבד כהב ז"ל והוא דבר נכון שומעין לו לגבי אחרים ואין שומעין לו לגבי דידיה דחיישינן שמא מטעה אוחנו ומדמה דברים שאינם דומים להדדי ואין אדם רואה חובה לעלמו אבל אס הוא דבר פשוט שומעין אפי' לגבי דידיה עכ"ל ואין זה נכון שהרי צרישא

יחושע בן נון לא לייחנהא ליה ולא אמרו אלו אמרה משה עכ"ל נראה שמפרש הבזיון הוא למשה רבינו ע"ה שהוא אומר אלו היה אדם אחר כמותו והוא בלתי אפשר שהיה כתיב לא קם כמשה . ובספר רש"ל על פרק החובל סי' נ"ג מביא ז"ל וכתוב בתשובות אדם שמתקוטט עם חבירו ואמר איני מקבל ממך אפילו היית כמשה רבינו ע"ה מלקין אותו משום בזיון עכ"ל . וחדוש הוא בעיני כי הרגל הלשון הוא וגם אינו ביוש כ"כ למשה רבינו ע"ה ועוד בסתמא לא כוון לגמאי רק שהפריז על מדותיו שאינו רוצה לקבל ממנו מחילה או פיוס ולכן מהידוש לא ילפינן מ"ה ראוי להחמיר עליו בתענית שני וחמישי ושני שיזכיר בלשנו עכ"ל ולפי דבריו אס אומר כמו יהושע גם כן מלקין אותו דמאי שנא אבל יותר נראה כמ"ש בשם בית יוסף שהרי מביא ראוה מגמ' וכן ביבמות (דף מ"ח) אלו ליהוי כיהושע בן נון לא ייחנהא ליה ברתא : (כא) אבל אין שומעין לדידיה . לכאורה אין פירוש לדברים אלו ובלבד כהב ז"ל והוא דבר נכון שומעין לו לגבי אחרים ואין שומעין לו לגבי דידיה דחיישינן שמא מטעה אוחנו ומדמה דברים שאינם דומים להדדי ואין אדם רואה חובה לעלמו אבל אס הוא דבר פשוט שומעין אפי' לגבי דידיה עכ"ל ואין זה נכון שהרי צרישא

יחושע בן נון לא לייחנהא ליה ולא אמרו אלו אמרה משה עכ"ל נראה שמפרש הבזיון הוא למשה רבינו ע"ה שהוא אומר אלו היה אדם אחר כמותו והוא בלתי אפשר שהיה כתיב לא קם כמשה . ובספר רש"ל על פרק החובל סי' נ"ג מביא ז"ל וכתוב בתשובות אדם שמתקוטט עם חבירו ואמר איני מקבל ממך אפילו היית כמשה רבינו ע"ה מלקין אותו משום בזיון עכ"ל . וחדוש הוא בעיני כי הרגל הלשון הוא וגם אינו ביוש כ"כ למשה רבינו ע"ה ועוד בסתמא לא כוון לגמאי רק שהפריז על מדותיו שאינו רוצה לקבל ממנו מחילה או פיוס ולכן מהידוש לא ילפינן מ"ה ראוי להחמיר עליו בתענית שני וחמישי ושני שיזכיר בלשנו עכ"ל ולפי דבריו אס אומר כמו יהושע גם כן מלקין אותו דמאי שנא אבל יותר נראה כמ"ש בשם בית יוסף שהרי מביא ראוה מגמ' וכן ביבמות (דף מ"ח) אלו ליהוי כיהושע בן נון לא ייחנהא ליה ברתא : (כא) אבל אין שומעין לדידיה . לכאורה אין פירוש לדברים אלו ובלבד כהב ז"ל והוא דבר נכון שומעין לו לגבי אחרים ואין שומעין לו לגבי דידיה דחיישינן שמא מטעה אוחנו ומדמה דברים שאינם דומים להדדי ואין אדם רואה חובה לעלמו אבל אס הוא דבר פשוט שומעין אפי' לגבי דידיה עכ"ל ואין זה נכון שהרי צרישא

יחושע בן נון לא לייחנהא ליה ולא אמרו אלו אמרה משה עכ"ל נראה שמפרש הבזיון הוא למשה רבינו ע"ה שהוא אומר אלו היה אדם אחר כמותו והוא בלתי אפשר שהיה כתיב לא קם כמשה . ובספר רש"ל על פרק החובל סי' נ"ג מביא ז"ל וכתוב בתשובות אדם שמתקוטט עם חבירו ואמר איני מקבל ממך אפילו היית כמשה רבינו ע"ה מלקין אותו משום בזיון עכ"ל . וחדוש הוא בעיני כי הרגל הלשון הוא וגם אינו ביוש כ"כ למשה רבינו ע"ה ועוד בסתמא לא כוון לגמאי רק שהפריז על מדותיו שאינו רוצה לקבל ממנו מחילה או פיוס ולכן מהידוש לא ילפינן מ"ה ראוי להחמיר עליו בתענית שני וחמישי ושני שיזכיר בלשנו עכ"ל ולפי דבריו אס אומר כמו יהושע גם כן מלקין אותו דמאי שנא אבל יותר נראה כמ"ש בשם בית יוסף שהרי מביא ראוה מגמ' וכן ביבמות (דף מ"ח) אלו ליהוי כיהושע בן נון לא ייחנהא ליה ברתא : (כא) אבל אין שומעין לדידיה . לכאורה אין פירוש לדברים אלו ובלבד כהב ז"ל והוא דבר נכון שומעין לו לגבי אחרים ואין שומעין לו לגבי דידיה דחיישינן שמא מטעה אוחנו ומדמה דברים שאינם דומים להדדי ואין אדם רואה חובה לעלמו אבל אס הוא דבר פשוט שומעין אפי' לגבי דידיה עכ"ל ואין זה נכון שהרי צרישא

יחושע בן נון לא לייחנהא ליה ולא אמרו אלו אמרה משה עכ"ל נראה שמפרש הבזיון הוא למשה רבינו ע"ה שהוא אומר אלו היה אדם אחר כמותו והוא בלתי אפשר שהיה כתיב לא קם כמשה . ובספר רש"ל על פרק החובל סי' נ"ג מביא ז"ל וכתוב בתשובות אדם שמתקוטט עם חבירו ואמר איני מקבל ממך אפילו היית כמשה רבינו ע"ה מלקין אותו משום בזיון עכ"ל . וחדוש הוא בעיני כי הרגל הלשון הוא וגם אינו ביוש כ"כ למשה רבינו ע"ה ועוד בסתמא לא כוון לגמאי רק שהפריז על מדותיו שאינו רוצה לקבל ממנו מחילה או פיוס ולכן מהידוש לא ילפינן מ"ה ראוי להחמיר עליו בתענית שני וחמישי ושני שיזכיר בלשנו עכ"ל ולפי דבריו אס אומר כמו יהושע גם כן מלקין אותו דמאי שנא אבל יותר נראה כמ"ש בשם בית יוסף שהרי מביא ראוה מגמ' וכן ביבמות (דף מ"ח) אלו ליהוי כיהושע בן נון לא ייחנהא ליה ברתא : (כא) אבל אין שומעין לדידיה . לכאורה אין פירוש לדברים אלו ובלבד כהב ז"ל והוא דבר נכון שומעין לו לגבי אחרים ואין שומעין לו לגבי דידיה דחיישינן שמא מטעה אוחנו ומדמה דברים שאינם דומים להדדי ואין אדם רואה חובה לעלמו אבל אס הוא דבר פשוט שומעין אפי' לגבי דידיה עכ"ל ואין זה נכון שהרי צרישא

יחושע בן נון לא לייחנהא ליה ולא אמרו אלו אמרה משה עכ"ל נראה שמפרש הבזיון הוא למשה רבינו ע"ה שהוא אומר אלו היה אדם אחר כמותו והוא בלתי אפשר שהיה כתיב לא קם כמשה . ובספר רש"ל על פרק החובל סי' נ"ג מביא ז"ל וכתוב בתשובות אדם שמתקוטט עם חבירו ואמר איני מקבל ממך אפילו היית כמשה רבינו ע"ה מלקין אותו משום בזיון עכ"ל . וחדוש הוא בעיני כי הרגל הלשון הוא וגם אינו ביוש כ"כ למשה רבינו ע"ה ועוד בסתמא לא כוון לגמאי רק שהפריז על מדותיו שאינו רוצה לקבל ממנו מחילה או פיוס ולכן מהידוש לא ילפינן מ"ה ראוי להחמיר עליו בתענית שני וחמישי ושני שיזכיר בלשנו עכ"ל ולפי דבריו אס אומר כמו יהושע גם כן מלקין אותו דמאי שנא אבל יותר נראה כמ"ש בשם בית יוסף שהרי מביא ראוה מגמ' וכן ביבמות (דף מ"ח) אלו ליהוי כיהושע בן נון לא ייחנהא ליה ברתא : (כא) אבל אין שומעין לדידיה . לכאורה אין פירוש לדברים אלו ובלבד כהב ז"ל והוא דבר נכון שומעין לו לגבי אחרים ואין שומעין לו לגבי דידיה דחיישינן שמא מטעה אוחנו ומדמה דברים שאינם דומים להדדי ואין אדם רואה חובה לעלמו אבל אס הוא דבר פשוט שומעין אפי' לגבי דידיה עכ"ל ואין זה נכון שהרי צרישא

(כן משמע באשיר"י פרק קמא דעבודה כוכבים) [עח] וכל זה באוהה הולאה עממה ׀ אבל ובא) דמעשה (לח) אחר פשיעא שיכול להורות מה שגראה אליו (מהרי"ק שורש קע"ב וחדושי רשב"א וע"פ) :

לב ה' הרב המובהק שמחל על כבודו בכל הדברים האלו או באחד מהם לכל תלמידיו או לאחד מהם כבודו מחול ה' ואף על פי שמחל מצוה על התלמיד להדרו [עט] (ואסור לבזוהו) (פסקי מהר"א סימן קכ"ז) :

לג ה' יהי (כב) כבוד תלמידך חביב עליך כשלך : **לד** ה' אבידת אביו סא ואבידת רבו סב [פ] (המובנהק) (כ"י וטור ופוסקים מהש"ס) אבידת רבו (לט) קודמת

ה' ואם *) היה אביו סג [פא] שקול כנגד רבו אבידת אביו קודמת היה אביו ורבו נושאים משאוי מניה של רבו ואח"כ מניה של אביו היה אביו ורבו עומדים בבית השבי פודה את רבו ואח"כ פודה את אביו ואם היה אביו תלמיד חכם סד פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו :

הגה סה וכן (מ) (כג) מפרק משאו קודם לרבו ואע"פ שאינו שקול בחכמה כרבו (י"ט) אבל אין מחזיר אבידת אביו קודם עד שיהא שקול כנגד רבו (טור בשם הרא"ש והגה"מ וז"י הוביח בן ע"ש) י"א הא דרבו קודם לאביו היינו שלומד עמו בחכם ׀ן אבל אס אביו (מא) שוכר לו כ"י ומלמדו אביו קודם לכל דבר (ספר החסידים) וכן נראה לי עיקר : **לה** סז ה' אבידתו קודמת לשל אביו ושל רבו : **לו** [פב] ה' האומר לחבירו איני מקבל ממך אם היית (מז) במשה מלקין אותו (כ) משום בזיון (°) :

הגה [פג] ותלמיד חכם שאמר דבר הלכה [פד] בדבר השייך לדידיה (תוס' בשם ר"ת וז"י) אס אמרה קודם מעשה שומעין לו ואס לאו אין שומעין לו (ש"ס פ' הערל ריש דף ע"ז ותוס' וז"י שם ד"מ ס"ס רמ"ה) [פה] ודוקא שאמר כך קבלתי אבל אס אומר דבר מסבא ומראה פנים לדבריו והוא נראה שומעין לו (ז"י בשם הריטב"א) (כא) אבל אין ע"א שומעין (מג) לדידיה דלמא מדמי דברים להדדי שאינן דומים סח אבל אס הוא (מד) פשוט שומעין לו (כ"י) ירוחם סוף נתיב ז' ובשם הרא"ש :

בשכירות ויהודי או יהודים נוהגים לו השכירות ללמדו אז אבידת בעל הנותן קודם ע"כ : סז אברתו בו' . ובח"מ ר"ס רס"ד כתב אף על פי כן יש לו לאדם ליכנס לפנים משורת הדין ולא לדקדק ולומר שלי קודם אס לא בהכסד מוכח בו' ע"ש : סח אבל אם הוא פשוט . בש"ס או בפוסק אחד שם :

הדמיון אלא אס כן הדמיון הוא פשוט בעיני כל אז סמכינן על הדמיון ולא על המורה ואין להקשות אס כן פשיעא שסומכין על זה יש לומר דקא משמע לן דאין חוששין שמא הוא מראה פנים בדבר ובאמת אינו כן ובגמרא איתא בפרק הערל דאס אומר שמועה בשם חכם והוא חי עדיין אפילו בשעת מעשה שומעין לו דאיהא שם הא שמואל חי ובית דינו קיים ופירש נימוקי יוסף דכשאנו חי אמרינן דעושה לומר בשבילו כן וסובר שכן הוא אומר אבל כשהוא חי דייק שפיר ותימה על רמ"א שלא הביא זה :